

Kerkdienst Janskerk 29 mei 2016

Woorden ter overweging bij psalm 98 en het Zonnelied van Franciscus

Voorganger: Harry Pals (gemeentepastor protestants)

Het verhaal gaat dat Franciscus, 2 jaar voor zijn dood, ziek was en pijn leed en erg met zichzelf te doen had. Voor hem was het een beproeving van de duivel... Hij riep naar de hemel: "Help mij mijn kwalen geduldig te dragen". Er kwam een antwoord, een hemels visioen, en dat bracht voor hem een ommekeer in zijn gemoedstoestand. De volgende morgen zei hij tegen zijn metgezellen: "Om de Heer te prijzen en mezelf te troosten en te bemoedigen en om anderen te stichten wil ik een nieuwe lofzang maken op de Heer, een lofzang over zijn schepselen." Zo ontstond zijn Zonnelied volgens de overlevering, het lied dat we vanmorgen als loflied zongen, een loflied op de hemellichamen zon, maan en sterren, en op de 4 elementen lucht, water, vuur en aarde; genoemd naar de zon, omdat die de overwinning van het licht op het donker be-tekent en zo van opstanding spreekt. Later, toen Franciscus zag hoe de bisschop en de burgemeester elkaar haatten, voegde hij een strofe toe over vergeving en mededogen. En nog weer later over de dood, 'zuster dood' zelfs.

Dat brengt ons bij de vreugde en pijn, die door elkaar heen bezongen worden, de (letterlijk) dubbel-zinnigheid van heel de schepping en alle leven: het verzengende en het stralende van de zon, de honger en het verlangen, verdriet en vrede. Heel de schepping: verschrikkelijk en prachtig; heel ons leven: zwaar en opgewekt; ja, God zelf: onbegrepen ('vervloekt' zelfs, laat Oosterhuis ons zingen) en gezegend. Zo is ons leven: kwetsbaar en fier, zo leven we met elkaar in voor- en tegenspoed, ten dode toe voluit levend. In de kerk mogen die beide kanten van ons bestaan helemaal aanwezig zijn, niet verborgen voor elkaar...

Heel ons leven, onze geschiedenis met al onze ervaringen, is verbonden met het loflied om en van de schepping. Zo klinkt het ook in de psalm die we hoorden en zongen. *Zing*, zing mensen, zing natuur voor de Eeuwige, *want* Die is gekomen en zal komen, want Die is gekomen met bevrijding en zal komen met een rechtvaardig gericht - dat is niet het enge verhaal van vroeger, maar het gaat daar om een eerlijk recht trekken (en wat verlang ik daarnaar...). En daartussenin, voor onze werelddtijd, klinken al die glanzende bijbelse woorden als gerechtigheid, goedertierenheid (verbondenheid betekent dat), trouw, met daarbij gevoegd het juichen en jubelen, met citer, snaren, trompetten en hoorn en nog veel meer instrumenten, heel de schepping een fantastisch orkest ter ere van de Eeuwige. Er moet een *nieuw* lied gezongen worden, want deze *God* is telkens nieuw. Het nieuwe zit daarin dat van deze God verteld wordt dat die zich persoonlijk aangetast voelt als kleine mensen in de knel komen: dan staat God zelf op het spel. Dat is nieuw, want zo zijn goden in het algemeen niet; die beschouwen de mensen als hun voetvolk, zowel de oude goden als de goden van onze tijd.

En dan wordt van het wonder verteld, met subtiele en tere woorden, die ons blij kunnen maken: een onverwachte wending ten goede, God vecht zichzelf a.h.w. vrij. Dat begint in het klein - in de bijbel heet dat 'Israel', dat onnozele volkje dat in Egypte in hun eigen verslaving was gaan geloven; vul vandaag maar in : de buitengeslotenen, die niet mee mogen doen, die daarin berusten. Daar slaat een goddelijke vonk van bevrijding, van geloof in bevrijding toe, die flitst op. En dat kan, dat zal een grote brand worden - 'heel de aarde', 'alle volken' gaan het zien, het meemaken; rivieren en bergen jubelen mee. Dat is de hoop van de psalmist, op grond van de verhalen die hij kende, over een God die bevrijdt. Wat je beleeft in de natuur wordt weerglans van de bevrijdende God.

Zo worden de natuur en de geschiedenis verbonden met elkaar, heerlijk naïef en poëtisch. De psalmdichter en Franciscus stemmen samen in het ene grote loflied.

Maar wij hebben Oosterhuis. En die vormt mede onze identiteit, hebben we net in ons beleidsplan vastgesteld. En die verwoordt ons levensgevoel, die problematiseert dit, die

zet ons op scherp door zijn uitdagende beginwoorden, wanneer hij de psalm vrij bewerkt: “Genoeg gezongen voor Hem. Nieuwe gezangen genoeg. Nu wil ik een wonder.” Nu moet er eens iets veranderen, hoor ik. Nu moet die bevrijding ook blijken: boeien losgemaakt, armen om mij en om alle oorlog voerende landen heen, water en brood gedeeld. Mogen de verdrietigen het nu ook merken dat er wat verandert - de hongerigen, de vluchtelingen? Gebeurt er nog wat? Verandert er iets? Kijk om je heen...

Maar met welke ogen wil je kijken? Met welke oren wil je luisteren? Zijn voor jou de vermoeiende krantenberichten de norm? De ontmoedigende statistieken? De platvloerse scheldpartijen? Daar word je toch alleen maar naar en zwaar van...

We zingen dapper door en dan laat Oosterhuis ons kijken met de ogen van het oude verhaal: een reddende engel, heden is *Hij* geboren - is dat niet Kerst middenin de ellende van de wereldgeschiedenis? Is *Hij* de Komende die de psalm bezingt? Gaat nu heel de natuur om *hem* heen zingen, vanwege hem, voor hem? En daarom voor ons allen, voor alle kleine mensjes, voor jou en mij, voor de hopeloze en beroerde? Is het daarmee begonnen: verheffing van alle vernederden (waar de socialisten al van spraken)? Hebben we ons dat ter bemoediging te binnen gezongen? Met de ogen van het loflied leren kijken om ons heen?

We hebben als kerk, als christenen niet meer zoveel in de aanbidding. Geen overall oplossingen, geen macht, geen geloofssysteem. We hebben niet meer dan onze aanwezigheid met wat stamelende geloofswaarden erbij te bieden, als medeschepselen middenin de schepping. Begeef je erin, blijf niet op afstand. Wees waar je bent - in de stad, in de natuur. Franciscus leefde met open handen (zonder mobiel erin) tussen de dieren en de planten, als zijn medeschepsels, in dankbaarheid en vrolijkheid, buiten de kaders. Ik zie dat terug in zijn hedendaagse naamgenoot in Rome. “Wij zijn geroepen Christus te ontdekken in de armen”, de buitengeslotenen, zei hij. [Erik Borgman ‘Waar blijft de kerk?’, 62v]

Nee, we hebben niet zoveel meer in de aanbidding. Maar we hebben het lied. Nooit genoeg gezongen, zeg ik lekker tegen Oosterhuis in, nooit genoeg gezongen. Altijd weer het lied van de schepping, waarin de Eeuwige opduikt in stad en land, altijd weer het lied van hoop waarin de uitgeslotene zich gehoord voelt, verklankt. In wie wij Jezus zien opduiken.

Daarmee zijn wij de echo van Gods naam - *wij*, in het hele koor van de schepping. Zo moge het zijn.